2. INNSATSOMRÅDER OG MÅL

Innlandsprogrammet omfattet fem områder: Samarbeid om fiskeforvaltning, lokal fiskeforvaltning, fisk som næring, vern av fiskeressursen og fritidsfiske. Her følger en gjennomgang av hvert av disse innsatsområdene, der også tiltakene blir oppsummert. Til slutt presenteres kort nye utfordringer for videre utvikling av innlandsfisket. I sluttrapporten vil vi imidlertid legge mest vekt på tiltaksdelen, som presenteres i neste kapittel. Der gir vi også en del konkrete eksempler på gjennomførte tiltak.

2.1. SAMARBEID OM FISKEFORVALTNING

I 1991 oppnevnte Direktoratet for naturforvaltning et Rådgivende utvalg for innlandsfisk. Utvalget besto av representanter fra Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Skogeierforbund, Norges Fjellstyresamband, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Statskog (tidligere Direktoratet for Statens Skoger), Kommunenes Sentralforbund og Fylkesmannen.
Allerede i startfasen av Innlandsfiskeprogrammet ble ønsket om samarbeid med organisasjonene understreket. Målet var at de ulike aktører i privat og offentlig fiskeforvaltningen selv skulle ta ansvar for å utvikle prosjekter og tiltak som var naturlige i forhold til deres mål og virksomhetsområder. Det var også et sterkt ønske om å få til fellestiltak når dette var naturlig og stimulere til økt samarbeid mellom organisasjonene. I løpet av programmet er det gjort en omfattende innsats i organisasjonene. Samarbeidet har også spredt seg til fylker og kommuner. I flere fylker har de ulike aktørene hatt formelle samarbeidsorgan, og i de fleste fylker har det vært et samarbeid fra sak til sak når det gjelder f. eks. kurs, brosjyrer og familiefiskedager.

2.2. LOKAL FISKEFORVALTNING

Gjennom miljøreformen, ny lov om laksefisk og innlandsfisk og gjennom delegering av myndighet ble kommunene tildelt en sentral plass i fiskeforvaltningen. Utfordringen var å legge til rette for økt kommunal innsats i forvaltningen av innlandsfiske når det gjelder planlegging og saksbehandling og samarbeid med lokale lag og foreninger. En annen utfordring var å få lokale lag og foreninger til å ta et større ansvar for innlands-fiskeforvaltningen. Innsatsen måtte ta hensyn til den store variasjon det er mellom kommunene med hensyn på fiskeressursene, organisering, prioriteringer og personell.

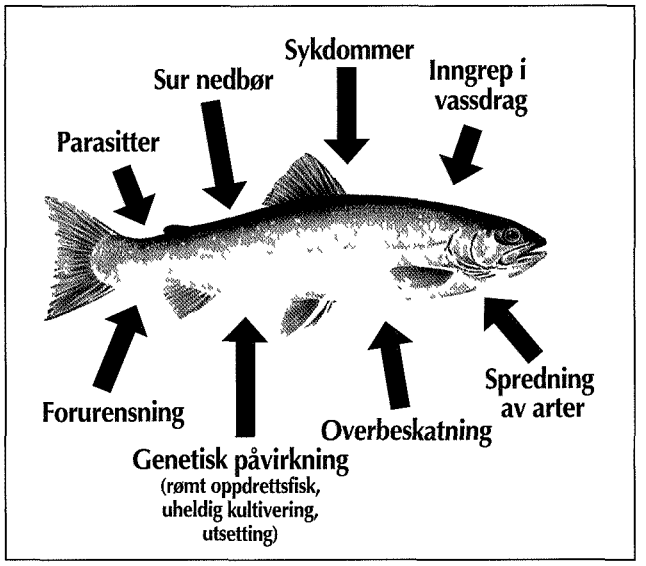
Det har vært stor aktivitet i organiseringen av privat grunn. I mange kommuner er det et omfattende samarbeid om fiskeforvaltning, og en tredel av kommunene oppgir at det er etablert et formelt samarbeidsorgan for fiskeforvaltning.
Et langsiktig mål for fiskeforvaltningen er at rettighetshaverne skal ta større ansvar for forvaltningen basert på driftsplaner. I desember 1996 var driftsplaner for innlandsfisk gjennomført eller planlagt i 72 områder. I tillegg er fiskeinteressene behandlet i kommunale planer, som vassdragsplaner, fisketiltaksplaner osv. Det er laget eller finnes planer om å utarbeide kommunale fisketiltaksplaner i omlag en tredel av landets kommuner.

2.3. FISK SOM NÆRING

Innlandsfiskeressursen representerer store verdier. Utfordringen er å øke avkastningen av fiskeressursene som inntektsgrunnlag for distriktene. Næringsfiske har fått stadig mindre omfang og betydning når det gjelder ferskvannsfisk. Innsatsen innen fritidsfiske vil derfor være en alternativ utnyttelse som også gir inntekter for rettighetshaverne og ringvirkninger for distriktene i form av økt fiskekortsalg og gjennom turistbasert virksomhet.

Det ble arrangert en større konferanse om næringsfiske i innlandslokaliteter i 1992. Der ble Norsk Innlandsfiskelag stiftet med formålene å fremme lønnsom næring, sikre funksjonelle omsetningskanaler, fremme nettverkssamarbeid i næringen, ivareta de kulturhistoriske verdiene ved innlandsfisket og spre informasjon til forskning og forvaltning. I 1997 har laget 250 medlemmer, bestående av bl. a. rettighetshavere, eksportører og kommuner.
Omfanget av næringsfiske etter innlandsfisk ble kartlagt første gang i 1995. Dette året ble fangsten beregnet til 187 tonn, mens det i 1996 ble rapportert 173 tonn. De viktigste fiskeartene er sik, ørret, ål, gjedde, røye, gjørs, abbor og lagesild (nevnt i rekkefølge etter

mengde). Førstehåndsverdien til fisken er beregnet til cirka 5 mill. kroner.
Antall solgte fiskekort i kommunene varierte fra 0 (fritt fiske) til 8000. I 53 prosent av kommunene ble det solgt 500 eller færre fiskekort, mens det i 7 prosent av kommunene ble solgt mer enn 5 000 fiskekort. Fra disse dataene er det beregnet et årlig fiskekortsalg i overkant av 500.000 kort i Norge. Fiskekortinntektene ble stipulert til 40 mill kr i 1995. I tillegg kommer både utleie av fiske og fiskevann. Det er også et betydelig fiske til husholdningsbruk blant rettighetshavere, deres familier og venner. Fiske i form av matauk har også stor betydning for fritidsfiskerne.
Alt i alt viser ulike undersøkelser at de økonomiske ringvirkningene av innlandsfiske er omlag 10-20 ganger fiskekortinntektene. Fiskeressursene representerer dermed store økonomiske verdier for distriktene.

En innlandsfisk utsettes for mange trusler.

2.4. VERN AV FISKERESSURSEN

Innlandsfisk utsettes for en rekke trusler. Inngrep i fiskens leveområder er uten tvil den viktigste trusselen. Utfordringen er å opprettholde mangfold og produksjon av innlandsfisk. Det betyr først og fremst å ta vare på leveområdene.

Ingen lyver så mye som en fritidsfisker om fangsten sin... Det er derfor vanskelig å lage fangststatistikk om fritidsfiske, men det er beregnet at fritidsfiskere tar opp noen tusen tonn innlandsfisk årlig.
Ill: Knut Kringstad

Spørreundersøkelsen til kommunene dokumenterte at svært mange kommuner vurderer fiskeinteressene i forbindelse med inngrepssaker. Det kom også fram at fiskeinteressene inngår i de kommunale planverktøy. 67 prosent av kommunene vurderte fiskeinteressene ved behandling av enkeltsaker, og omlag halvparten av kommunene behandler fisk som tema i ulike plandokument. Det er utarbeidet nasjonale forvaltningsplaner for storørret og kreps for å sikre en samordnet innsats og et bedre vern. I forvaltningsplanene er det også beskrevet aktiviteter og tiltak for andre statlige myndigheter og for privat forvaltning. Selv om dette ikke forteller i hvilken grad fiskeinteressene vinner fram, er det likevel oppløftende at fisk i stor grad inngår i arealforvaltningen.

2.5. FRITIDSFISKE

De siste 20 årene har fiskedeltakelsen i Norge holdt seg noenlunde stabil. Omkring 55 prosent av den voksne befolkningen fisker en eller flere ganger i året. Fritidsfiske er den viktigste utnyttelsen av innlandsfiskeressursene. Fritidsfiske er dessuten en av friluftslivsaktivitetene med flest brukere og høyest aktivitet. Noen av årsakene kan være at fritidsfiske er en billig aktivitet med lav opplæringsterskel. Fritidsfiske passer for alle samfunnsgrupper og fremmer naturinterresse og opplevelse av spenning, rekreasjon og stillhet.

Siden 1992 har organisasjonene samarbeidet om å arrangere familiefiskedager, der fokusering på det enkle friluftslivet er formålet og "barn og fiske" er satsingsområdet.
Foto: Børre K. Dervo.

Trolig er det 2000-2500 fiskekortområder i landet, og nærmere 50 prosent av kommunene oppgir at det nå pågår arbeid lokalt for å bedre organiseringen av fisketilbudet. I perioden 1991-95 er det etablert nye fiskekortområder i mer enn 25 prosent av kommunene, og i 46 prosent av kommunene er det etablert eller finnes planer om å etablere felleskortordninger.
95 prosent av kommunene har utviklet informasjon om fiskemulighetene enten i egne brosjyrer eller i forbindelse med annet informasjonsmateriell. De fleste fylker har utarbeidet eget informasjonsmateriell, og det er også laget to landsdekkende fiskeaviser i programperioden.
I omlag halvparten av kommunene er det nå gjennomført fysisk tilrettelegging for fritidsfiske i form av skilting, fiskestier, fiskeplasser for funksjonshemmede e.l. Nå finnes det mer enn 150 fiskeplasser tilpasset rullestolsbrukere. I fellesskap har organisasjonene årlig arrangert familiefiskedager over hele landet. Det er innført gratis fiske for barn og ungdom etter innlandsfisk i perioden 1. januar til 20. august.
Innsatsen som har pågått de siste årene for å bedre fritidsfisketilbudet og tilrettelegge fiske for brukerne har gitt resultater. En undersøkelse blant landets kommuner i 1995 viste at omlag 70 prosent av kommunene nå vurderer fiskemulighetene innen kommunen som gode. Bare 7 prosent mener disse er dårlige. Dagens fiskekortordninger blir betraktet som gode i to av tre kommuner.
Det viktigste utviklingstrekket er kanskje likevel at fritidsfiskerne nå er blitt en målgruppe for fiskeforvaltningen på alle nivå.

2.6. VIDEREFØRING OG UTFORDRINGER

Den positive utviklingen som forvaltningen av innlandsfisk har vært inne i de siste årene vil danne et godt grunnlag for videre utvikling. To sentrale elementer i arbeidet med innlandsfisk i programperioden har vært framveksten av den kommunale naturforvaltningen og samarbeidet mellom organisasjonene og den offentlig forvaltningen. Innsatsen de siste årene har konsentrert seg om å utvikle og tilrettelegge for et bedre fritidsfiske for allmennheten gjennom fiskekortordninger, informasjon og fysisk tilrettelegging, samt opplæring og motivering. Fisk og fiskeinteresser har også blitt satt på dagsorden i den kommunale planlegging og saksbehandling. Det har lenge vært en stor lokal aktivitet når det gjelder fiskeforvaltning og kultivering. Framskrittet består i at dette arbeidet er blitt bedre samordnet, og det har fått et nytt og mer tidsmessig innhold.

Til tross for den positive utviklingen, står vi fortsatt overfor betydelige utfordringer når det gjelder innlandsfisk. Kommunene har gjennom miljøreformen og delegasjonene blitt knutepunktet i den lokale fiskeforvaltningen. Det er imidlertid stor usikkerhet om hvordan den kommunale miljøforvaltningen vil bli prioritert i framtida. Mange kommuner opplever dessuten at en står overfor hindringer i samarbeidet mellom kommune og lokale organisasjoner. Store arealer er fortsatt ikke tilfredsstillende organisert, og en av tre kommuner oppgir at de ikke er fornøyd med organise-

ringen av fiskekortsalget. Bare i 10 prosent av kommunene inngår alt areal i fiskekortordninger. Det gjenstår fortsatt en omfattende prosess for å få en tilfredsstillende organisering av utmarka. I organiserte områder er det viktig å utvikle driftsplaner som et verktøy for å sikre en god og forpliktende forvaltning i samspill med myndighetene og andre fiskeinteresser. Arbeidet med driftsplaner som grunnlag for lokal forvaltning er bare såvidt begynt.

Den økte urbaniseringen kan føre til mindre oppslutning og forståelse for tradisjonelle høstingsaktiviteter som fiske. Den økte konkurransen om barns tid og oppmerksomhet fører også lett til at tradisjonelle aktiviteter som fiske taper terreng. Det er derfor viktig å fortsette arbeidet med tiltak for å bedre rekrutteringen til fiske, særlig blant bybefolkningen.

For å sikre at fiskeinteressene blir godt ivaretatt og at fiskeressursene utnyttes på en gunstig måte er det økende behov for økt lokal samhandling og mobilisering. Dette kan kun skje gjennom å fortsette samarbeidet og den åpne dialogen mellom privat og offentlig fiskeforvaltning, sentralt og lokalt. Informasjon, tilskudd og faglig veiledning blir trukket fram som viktige tiltak for å stimulere kommunenes innsats i lokal fiskeforvaltning. Selv om mange kommuner oppgir at de behandler fiskeinteressene i kommunale planer og saksbehandling, sier ikke dette noe om i hvilken grad det tas reelle hensyn til fisk i de endelige beslutningene. Fortsatt er det mange kommuner som ikke vurderer fiskeinteressene i inngrepssaker, og det er også viktig å sikre at arbeidet følges opp videre. Arbeidet med organisering og driftsplanlegging er langsiktig og må stimuleres i lang tid framover. De nasjonale forvaltningsplanene for innlandsfisk, storørret og ferskvannskreps må gjennomføres, samtidig som det arbeides videre med forvaltningsplaner og tiltak for å sikre sårbare arter og stammer av innlandsfisk.